

Wytyczne i rekomendacje dotyczące wprowadzania zajęć outdoorowych w polskich szkołach na podstawie pogłębionych wywiadów z eksperami Outdoor Education

Dokument powstał w ramach innowacji Outdoor Education PO POLSKU

Spis treści

1. WSTĘP	4
2. Eksperci OE.....	5
3. Pozostali Eksperci.....	5
4. WYTYCZNE I REKOMENDACJE	6
Rekomendacje ogólne, dotyczące PRZEWODNIKA Outdoor Education PO POLSKU	6
Rekomendacje ogólne, dotyczące wszystkich scenariuszy edukacyjnych Outdoor Education PO POLSKU.....	7
Rekomendacje ogólne, dotyczące zestawu narzędzi do pomiaru wzrostu kompetencji w ramach Outdoor Education (OE).....	7
Rekomendacje szczegółowe dotyczące poszczególnych scenariuszy.....	8
5. PODSUMOWANIE.....	12

1. WSTĘP

Na podstawie konsultacji z siecią fińskich ekspertów Education Finland przeprowadzonych podczas całodziennego eventu on-line i spotkań twarzą w twarz z nauczycielami i ekspertami OE, uwzględniono i zaimplementowano wytyczne i rekomendacje fińskich i polskich ekspertów OE co do:

- scenariuszy edukacyjnych outdoorowych,
- e-przewodnika Outdoor Education PO POLSKU,
- narzędzi do pomiaru wzrostu kompetencji w ramach Outdoor Education (OE), czyli „Karty Samooceny Ucznia OE” oraz „Karty Samooceny Nauczyciela OE”.

W konsultacjach wzięł udział zespół znanej i cenionej sieci fińskich ekspertów edukacyjnych, pracujących w jednostkach edukacyjnych należących do sieci Education Finland. Do konsultacji zaprosiliśmy również polskich ekspertów OE. Ponadto poszczególne scenariusze były konsultowane także z nauczycielkami historii, geografii i wychowania fizycznego. Opracowane materiały były konsultowane również pod kątem metodycznym przez Agnieszkę Kozłowską oraz Zespół SENSE Consulting Sp. z o.o.

2. Eksperci OE

- **Kaija Arhio** – autor scenariuszy lekcji w ramach programu „Let’s Innovate”, pracownik naukowy Centria RDI oraz nauczyciel w Centria UAS – uczelni będącej w sieci Education Finland, wyznaczającej pozostałych partnerów – ekspertów OE.
- **Panu Päivärinta** – ekspert w zakresie organizacji zajęć OE w praktyce, kierownik Oivanki Outdoor Education Centre, Kuusamo. Ma bogate doświadczenie w prowadzeniu zajęć Outdoor Education z dziećmi i młodzieżą, w Oivanki od 1982 roku.
- **Kirsti Oulasmaa** – ekspert w zakresie oceniania projektów outdoorowych młodych ludzi („Nuorisoleader-Youth Leader”), dyrektor zarządzający w Rieska Leader, partner polskich środowisk edukacji outdoorowej (m.in. Centrum Edukacji Regionalnej Kasztelanii Ostrowskiej).
- **Maciej Jędrzejczak** – ekspert OE w Centrum Edukacji Regionalnej Kasztelanii Ostrowskiej.
- **Natalia Jędrzejczak** – ekspertka OE w Centrum Edukacji Regionalnej Kasztelanii Ostrowskiej.
- **Joanna Nawrocka-Rohnka** – ekspertka OE, Założycielka i Prezeska Fundacji Leśne Dzikie.
- **Ada Bończyk** – ekspertka OE, przedstawicielka Lasów Państwowych.

3. Pozostali Eksperci

- **Alicja Zając** – nauczycielka wychowania fizycznego przy SP 64 w Poznaniu oraz pracownik leśnych przedszkoli w okolicach Poznania.
- **Adriann Pińska** – nauczycielka historii przy SP 64 w Poznaniu.
- **Kamila Krześcińska** – nauczycielka geografii przy ZSB 1 w Poznaniu.
- **Agnieszka Kozłowska** – ekspertka ds. metodyki.

4. WYTYCZNE I REKOMENDACJE

Wynikiem konsultacji ze wskazanymi Ekspertami OE są wytyczne i rekomendacje dotyczące wszystkich produktów innowacji Outdoor Education PO POLSKU. Poniżej przedstawiamy zarówno rekomendacje ogólne dotyczące przewodnika i scenariuszy zajęć, oraz rekomendacje szczegółowe – dla każdego scenariusza. Uwzględniliśmy także wskazówki metodyczne uzyskane podczas konsultacji z Agnieszką Kozłowską, a także rekomendacje zespołu SENSE.

Rekomendacje ogólne, dotyczące PRZEWODNIKA Outdoor Education PO POLSKU

- Konieczność wyraźnego powiązania przewodnika z pozostałymi elementami innowacji (20 scenariuszami edukacji outdoorowej oraz Kartami Samooceny Ucznia i Nauczyciela) poprzez odpowiedni wstęp i zakończenie PRZEWODNIKA. (ekspert ds. OE, Natalia Jędrzejczak oraz Kirsti Oulasmaa, zespół SENSE)
- Konieczność wielokrotnego podkreślania w PRZEWODNIKU, iż podczas budowania modelu/programu nauczania należy pamiętać o tym, iż edukacji outdoorowej (czyli praktycznego podejścia do zdobywania wiedzy w procesie uczenia się), nie należy postrzegać jako alternatywnej formy świadczenia edukacji; należy podkreślać tam gdzie to możliwe iż edukacja outdoorowa musi być traktowana jako część podstawy programowej, nauczanej i ocenianej w praktyce. (ekspert ds. OE, Kaija Arhio)
- Konieczność podkreślania roli partnerów i ekspertów w edukacji outdoorowej; przy okazji kolejnej edycji Przewodnika lub jako osobny przewodnik należałoby utworzyć minimum 20-stronicowy opis o networkingu, budowie baz partnerskich, punktach bazowych do edukacji leśnej i wiejskiej. (ekspert ds. OE, Panu Päivärinta, Kirsti Oulasmaa, Maciej Jędrzejczak)
- Konieczność rozbudowania w przyszłości przewodnika pod kątem podkreślania roli nauczycieli jako facylitatorów (z rozbudowanym opisem metod pracy i funkcji facylitatora) edukacji outdoorowej oraz podkreślania konieczności przejścia z polskiego upodobania do behawiorystycznych teorii nauczania (również) w środowisku outdoorowym do zastosowania w praktyce konstruktywistycznych teorii nauczania. (ekspert ds. OE, Panu Päivärinta)
- Scenariusze powinny być instrukcją, inspiracją do tworzenia własnych scenariuszy, powinny być jak „przepisy na ciasto”, należy więc takie komendy stosować zwracając się do nauczycieli czytających scenariusz. (metodyk, Agnieszka Kozłowska)

Rekomendacje ogólne, dotyczące wszystkich scenariuszy edukacyjnych Outdoor Education PO POLSKU

- Każdy scenariusz musi być ujednolicony w formie i zasadzie podziału na części, które określają ZADANIE WPROWADZAJĄCE, ZADANIE GŁÓWNE oraz PODSUMOWANIE. (eksperci ds. OE: Panu Päivärinta, Kirsti Oulasmaa, Kaija Arhio, Maciej Jędrzejczak; metodyk: Agnieszka Kozłowska, zespół SENSE)
- Każdy scenariusz powinien zawierać osobny, gotowy element określony jako „informacja dla ucznia/rodzica” czyli oddzielenie informacji przerywaną kreską – do wycięcia tekstu. (eksperci ds. OE: Panu Päivärinta, Kirsti Oulasmaa, Kaija Arhio, Maciej Jędrzejczak)
- Każdy scenariusz zawierający kartę pracy/polecenie dla uczniów powinien być zaznaczony przerywaną kreską – do wycięcia tekstu. (eksperci ds. OE: Natalia Jędrzejczak oraz Kirsti Oulasmaa, zespół SENSE)
- Każdy scenariusz musi podkreślać 3 podstawowe elementy edukacji outdoorowej wg podziału Gilbertsona, Bates, Mc Laughlin & Ewert: sprawności fizycznej, rozwoju interpersonalnego lub umiejętności edukacyjnych oraz relacji ekologicznych. (ekspert ds. OE, Panu Päivärinta)
- Każdy scenariusz powinien również zawierać tematy: nawiązujące do podstawy programowej, rozwijające kompetencje przekrojowe (praca w grupie, komunikatywność, kreatywność) oraz rozwijające kompetencje fizyczne i relacje z przyrodą. (ekspert ds. OE, Panu Päivärinta, Maciej Jędrzejczak)

Rekomendacje ogólne, dotyczące zestawu narzędzi do pomiaru wzrostu kompetencji w ramach Outdoor Education (OE)

W ramach konsultacji zapytaliśmy Ekspertów także o „Karty Samooceny Ucznia OE” oraz „Karty Samooceny Nauczyciela OE, otrzymaliśmy następujące wskazówki:

- Powiązanie „Karty Samooceny Ucznia OE” oraz „Karty Samooceny Nauczyciela OE” z pozostałymi elementami innowacji oraz określenie w jaki sposób i przez kogo narzędzie może i powinno być stosowane podczas pracy z innowacją. (cały zespół Ekspertów)
- Karty Samooceny mogą i powinny być dowolnie modyfikowane i informacja o tym powinna być przekazana nauczycielom i dyrekcji w PRZEWODNIKU. (ekspert ds. OE, Panu Päivärinta)

Rekomendacje szczegółowe dotyczące poszczególnych scenariuszy

Przed konsultacjami on-line poprosiliśmy Ekspertów o naniesienie swoich uwag na poszczególne scenariusze, rekomendacje i wskazówki zostały omówione podczas spotkania, poniżej szczegółowy wykaz.

Tabela 1: Wykaz rekomendacji dotyczących scenariuszy OE.

Nr i temat scenariusza edukacyjnego	Rekomendacje eksperckie dotyczące scenariusza. Imię i nazwisko Eksperta.
Scenariusz edukacyjny nr 1 DAJ SIĘ ZAINSPIROWAĆ NATURZE (szkoła ponadpodstawowa)	Rekomendacje dotyczyły głównie zmiany form profesjonalnego nazewnictwa. Ekspert ds. OE, Maciej Jędrzejczak (Centrum Edukacji Regionalnej Kasztalarii Ostrowskiej).
Scenariusz edukacyjny nr 2 POMAGAMY ZWIERZĘTOM PRZETRWAĆ ZIMĘ (grupy przedszkolne, 5-6 lat)	Rekomendacje dotyczyły zmiany form nazewnictwa i zmiany etapów poleceń. Ekspert ds. OE, Natalia Jędrzejczak (Centrum Edukacji Regionalnej Kasztalarii Ostrowskiej). Ekspert ds. OE, Ada Bończyk (Lasy Państwowe).
Scenariusz edukacyjny nr 3 POSZUKIWANIE ŚLADÓW I TROPÓW, KOMUNIKACJA W PRZYRODZIE (szkoła podstawowa)	Rekomendacje polegały na korektach jakościowych tekstu i usunięciu części treści nieprzydatnych. Ekspert ds. OE, Natalia Jędrzejczak (Centrum Edukacji Regionalnej Kasztalarii Ostrowskiej) Ekspert ds. OE, Ada Bończyk (Lasy Państwowe).
Scenariusz edukacyjny nr 4 BEZPIECZEŃSTWO W TERENIE (szkoła podstawowa i ponadpodstawowa)	Rekomendacje dotyczyły zmiany form nazewnictwa, zmian sformułowań. Ekspert ds. OE, Natalia Jędrzejczak (Centrum Edukacji Regionalnej Kasztalarii Ostrowskiej) Ekspert ds. OE, Ada Bończyk (Lasy Państwowe).

<p>Scenariusz edukacyjny nr 5 SENSORYCZNA WĘDRÓWKA PO LESIE (przedszkole/szkoła podstawowa, 5-10 lat)</p>	<p>Rekomendacje dotyczyły zmian liczby punktów przystankowych i skorygowania treści poleceń.</p> <p>Ekspert ds. OE, Joanna Nawrocka-Rohnka (Fundacja Leśne Dziki).</p> <p>Ekspert ds. OE, Ada Bończyk (Lasy Państwowe).</p>
<p>Scenariusz edukacyjny nr 6 OBSERWACJA DŹDŻOWNIC I KOMPOSTOWANIE (szkoła podstawowa, 7-12 lat)</p>	<p>Rekomendacje dotyczyły przekształcenia formy oddzielenia LISTY POLECEŃ I INSTRUKCJI TYGODNIOWEJ OPIEKI.</p> <p>Ekspert ds. OE, Ada Bończyk (Lasy Państwowe).</p>
<p>Scenariusz edukacyjny nr 7 W GRUPIE SIŁA! - ZAJĘCIA RUCHOWE Z ELEMENTEM WSPÓŁDZIAŁANIA W TERENIE (szkoła podstawowa)</p>	<p>Rekomendacje dotyczyły przekształcenia niemalże całego tekstu ZADANIA GŁÓWNEGO w formę zadań do wykonania (w formie tekstów do wycięcia dla każdego przystanku).</p> <p>Ekspert ds. OE, Alicja Zajęc (Leśne przedszkole).</p>
<p>Scenariusz edukacyjny nr 8 ŚWIAT ROŚLIN – OD OKAZU DO UŻYTKOWANIA (szkoła podstawowa/ponadpodstawowa)</p>	<p>Rekomendacje dotyczyły zmiany form profesjonalnego nazewnictwa (botanika) oraz odizolowania zasad zbioru roślin i przekształcenia treści zadań zespołowych.</p> <p>Ekspert ds. OE, Natalia Jędrzejczak (Centrum Edukacji Regionalnej Kasztelanii Ostrowskiej).</p>
<p>Scenariusz edukacyjny nr 9 W POSZUKIWANIU WIOSNY (przedszkole/szkoła podstawowa, 5-10 lat)</p>	<p>Rekomendacje dotyczyły drobnych zmian treści zadań na danych przystankach.</p> <p>Ekspert ds. OE, Maciej Jędrzejczak (Centrum Edukacji Regionalnej Kasztelanii Ostrowskiej).</p>
<p>Scenariusz edukacyjny nr 10 ETNOBOTANICZNY SPACER W DOLINIE RZĘKI – W POSZUKIWANIU INSPIRACJI DLA EKO-PRODUKTÓW</p>	<p>Rekomendacje dotyczyły zmiany form profesjonalnego nazewnictwa (botanika) oraz skorygowanie realnego czasu trwania poszczególnych etapów scenariusza.</p>

(szkoła ponadpodstawowa)	Ekspert ds. OE, Natalia Jędrzejczak Ekspert ds. OE, Ada Bończyk (Lasy Państwowe).
Scenariusz edukacyjny nr 11 GRA ZESPOŁOWA W TERENIE: „BOHATERSCY, NIEUSTRASZENI, WALECZNI” (szkoła podstawowa/ponadpodstawowa)	Rekomendacje dotyczyły przekształcenia niemalże całego tekstu ZADANIA GŁÓWNEGO w formę zadań do wykonania (w formie tekstów do wycięcia dla każdego przystanku), sformułowanie nazw przystanków oraz kart zadaniowych do wycięcia (NIEUSTRASZENI, WALECZNI, BOHATERSCY) Ekspert ds. OE, Alicja Zajęc (Ieśne przedszkole).
Scenariusz edukacyjny nr 12 NASZA PRZESTRZEŃ PRZYSZKOLNA NA RZECZ KLIMATU (szkoła podstawowa kl. 7-8 , szkoła ponadpodstawowa)	Rekomendacje aby pozostawić tekst bez większych zmian. (drobne literówki w j. angielskim). Ekspert ds. OE, Kaija Arhio (Centria UAS)
Scenariusz edukacyjny nr 13 PICKNIC TIME (grupy przedszkolne)	Rekomendacje aby pozostawić tekst bez większych zmian (drobne literówki w j. angielskim). Ekspert ds. OE, Kaija Arhio (Centria UAS)
Scenariusz edukacyjny nr 14 ODKRYWAMY ROLĘ ZMYŚŁÓW W PRZYRODZIE (szkoła podstawowa)	Rekomendacje dotyczyły skorygowania treści poleceń na prostszy język oraz oddzielenia karty pracy od reszty tekstu. Ekspert ds. OE, Panu Päivärinta, Oivanki Outdoor Education Centre.
Scenariusz edukacyjny nr 15 WIOSENNY SPACER Z GEOGRAFIĄ (szkoła ponadpodstawowa)	Rekomendacje co do części treści poleceń. Polecenia skorygowała p. Kamila Krzesińska. Pozostała część bez uwag. Ekspert ds. OE, Panu Päivärinta Oivanki Outdoor Education Centre Ekspert geografii – Kamila Krzesińska.
Scenariusz edukacyjny nr 16 ROŚLINNE DRZEWO ŻYCIA W SŁOWIAŃSKIM KRĘGU (szkoła podstawowa)	Rekomendacje dotyczyły zmiany treści i formy profesjonalnego nazewnictwa. Ekspert ds. OE, Natalia Jędrzejczak (Centrum Edukacji Regionalnej Kasztelanii Ostrowskiej).

Scenariusz edukacyjny nr 17 MIKROŚWIAT DOOKOŁA MNIE (szkola ponadpodstawowa – liceum)	Rekomendacje dotyczyły zmiany treści i formy profesjonalnego nazewnictwa. Ekspert ds. OE, Natalia Jędrzejczak (Centrum Edukacji Regionalnej Kasztelanii Ostrowskiej).
Scenariusz edukacyjny nr 18 FITOTERAPIA – O ROŚLINACH I ICH DZIAŁANIU NA ORGANIZM (szkola ponadpodstawowa – liceum)	Rekomendacje dotyczyły zmiany treści i formy profesjonalnego nazewnictwa. Ekspert ds. OE, Natalia Jędrzejczak (Centrum Edukacji Regionalnej Kasztelanii Ostrowskiej).
Scenariusz edukacyjny nr 19 KOLOROWY ANGIELSKI W NATURZE (grupy przedszkolne, 4-6 lat)	Rekomendacje aby pozostawić tekst bez większych zmian (drobne literówki w j. angielskim). Ekspert ds. OE, Kaija Arhio (Centria UAS).
Scenariusz edukacyjny nr 20 ŚLADAMI NASZYCH PRZODKÓW (szkola podstawowa, 11-15 lat)	Rekomendacje dotyczyły skorygowania treści poleceń, kolejności przystanków i czasu trwania poszczególnych etapów. Ekspert ds. OE, Maciej Jędrzejczak (Centrum Edukacji Regionalnej Kasztelanii Ostrowskiej). Ekspert historii – Adriann Pińska.

5. PODSUMOWANIE

Zarówno fińscy, jak i polscy eksperci ocenili innowację „Outdoor Education PO POLSKU” bardzo dobrze i z wielką nadzieją patrzą w przyszłość rozwoju tej formy nauki nie tylko na poziomie polskim, ale europejskim. Wszyscy partnerzy planują dalsze, systemowe działania w kierunku rozwoju i promocji niniejszej innowacji. Obecnie planowany jest wspólny projekt fińsko – polsko – szkocki, który ma potencjał do tego, by przyspieszyć rozwój edukacji outdoorowej w Europie. Start projektu planowany jest na połowę 2023 roku.

Wszystkie rekomendacje ekspertów – zarówno polskich, jak i fińskich – zostały wprowadzone do poszczególnych produktów innowacji. Z tego też powodu produkty były modyfikowane, poprawiane nawet kilkakrotnie, lecz wierzymy, że wszelkie modyfikacje pomogły nam zapewnić najlepszą jakość powstałych materiałów.

